

Η Σημασία της Συνεργασίας Διαφόρων Λειτουργών Επαγγελματιών Υγείας στις Κλινικές Πόνου και Ανακουφιστικής Αγωγής

Η επιστημονική ομάδα απαρτίζεται από ένα σύνολο ατόμων που, χωρίς αμφιβολία, έχουν προσελκυστεί στο έργο αυτό για ποικίλους λόγους. Οι περισσότεροι θεραπευτές αισθάνονται την ανάγκη να προσφέρουν τη βοήθειά τους για προσωπικούς λόγους. Μια καλή αρχή είναι η επιθυμία τους να κατανοήσουν και να συμμετάσχουν στη δυναμική της αλληλεπίδρασης του ασθενούς με την οικογένειά του, όπως και στην ομαδική εργασία. Μια επιτυχημένη ομάδα εργασίας βασίζεται κατ' αρχάς στην προσεκτική επιλογή των μελών της: η επαγγελματική ικανότητα, η ευελιξία, η αίσθηση του χιούμορ, ο σεβασμός για τους άλλους, η ικανότητα υποστήριξης των συναδέλφων και, πάνω απ' όλα, η κατανόηση της έννοιας της εμπιστοσύνης, είναι όλα απαραίτητα.

Η επιστημονική ομάδα αποτελείται από Ανααισθησιολόγο, Ογκολόγο, Ακτινοθεραπευτή, Νευροχειρουργό, Χειρουργό, Ψυχίατρο, Ψυχολόγο, Νοσηλευτές, Κοινωνική Λειτουργό, Φυσιοθεραπευτή, Ιερείς και εθελοντές.

Στόχος της επιστημονικής ομάδας του κέντρου της ανακουφιστικής θεραπείας είναι η οργανωμένη και σοβαρή αντιμετώπιση των ασθενών που "πάσχουν", με όλη τη σημασία της λέξης, βρισκόμενοι στο κατώφλι του θανάτου, και όχι που απλώς "πονούν".

Στην επιστημονική συνεργασία της ομάδας, η υπευθυνότητα μοιράζεται. Κάθε μέλος

συνεισφέρει στην καθημερινή δουλειά τις δικές του/της επαγγελματικές ικανότητες με όλη την αυτοπεποίθηση που δημιουργεί αυτό.

Μια ομάδα θα πρέπει να είναι πρόθυμη να επικοινωνεί και να συνεργάζεται με άλλους επαγγελματίες θεραπευτές. Παραδείγματος χάρη, μπορεί να χρειαστεί διευκρίνιση κάποιων λεπτομερειών, σχετικά με τις προηγούμενες κλινικές εξετάσεις και φαρμακευτικές ή χειρουργικές μεθόδους Θεραπείας που έχουν χρησιμοποιηθεί σ' έναν ασθενή, οπότε ο γιατρός της ομάδας πρέπει να επικοινωνήσει με τον γιατρό του νοσοκομείου ή με τον γενικό γιατρό. Αν χρειάζονται περισσότερες πληροφορίες, σχετικά με τη νοσηλεία του ασθενούς, το καταλληλότερο πρόσωπο για να τις συγκεντρώσει είναι η νοσοκόμα της ομάδας, που μπορεί να συνεργαστεί με τη νοσοκόμα που ήταν υπεύθυνη για τον ασθενή στο θάλαμο του νοσοκομείου ή στην περιοχή διαμονής του. Περίπλοκα κοινωνικά προβλήματα, όπου ίσως ανακύπτουν ζητήματα απορρήτου, είναι σωστότερο να μεταφέρονται από τον ένα κοινωνικό λειτουργό στον άλλο.

Η ομάδα πρέπει πάντοτε ν' αναγνωρίζει έγκαιρα την πιθανή σπουδαιότητα της αναζήτησης βοήθειας κάποιων άλλων ειδικών. Ακτινοθεραπευτές, ογκολόγοι, ανααισθησιολόγοι και χειρουργοί μπορεί να έχουν κάτι ακόμη να προσφέρουν, έστω και όταν πλησιάζει το τέλος της ζωής κάποιου ασθενούς.

Η αξιοποίηση των διαθέσιμων υπηρεσιών πρωτοβάθμιας περίθαλψης *μπορεί να επιτρέψει* σ' έναν ασθενή να μείνει στο σπίτι του για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και να στηρίξει την οικογένεια σε μια περίοδο ψυχολογικής επιβάρυνσης που ίσως θα ήταν αβάσταχτη υπό άλλες συνθήκες. Ο σαφής καθορισμός του μέλους της ομάδας, που θα πρέπει να είναι αρμόδιο για τις επαφές αυτές και για τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας, είναι μέρος της συνολικής διαχείρισης που απαιτείται, αν θέλουμε να επιτευχθούν όλα όσα οφείλουν να γίνουν για τον ασθενή και την οικογένειά του.

Η ομάδα έχει ανάγκη από μια αίσθηση σκοπιμότητας κι ένα όραμα. Συχνά η πηγή έμπνευσης είναι δύσκολο να καθορισθεί. Στις περιπτώσεις που η σωστή διαχείριση της ομάδας έχει δημιουργήσει ένα αρκετά ασφαλές πλαίσιο, το κάθε μέλος μπορεί να αισθάνεται ικανό να προτείνει μια αλλαγή στο σχέδιο δράσης, καθώς είναι βέβαιο πως θα εισακουστεί με σεβασμό και, στη συνέχεια, θα έχει υποστήριξη στις ατομικές ή συλλογικές ενέργειές του. Μια τέτοια ομάδα θ' ανακαλύψει ότι έχει τη δύναμη να παραδεχτεί τα σφάλματά της και ν' αλλάξει πορεία, δίχως ν' αναζητά αποδιοπομπαίους τράγους. Όλ' αυτά εξαρτώνται από τη σαφή, αλλά και ευέλικτη οργάνωση, όπως και από την επίγνωση του ποιος έχει την τελευταία λέξη στη λήψη καθοριστικών αποφάσεων.

Οργάνωση και Επικοινωνία

Η αναγνώριση του ποιος είναι ο επικεφαλής και ποιος εκτελεί αθόρυβα τη διαχείριση είναι οι θεμέλιοι λίθοι του συστήματος που αποτελεί τη βάση της καλής διεπιστημονικής συνεργασίας.

Όμως δεν αρκεί να λαμβάνονται αποφάσεις, αλλά πρέπει και να ανακοινώνονται, να καταγράφονται και, παρ' όλ' αυτά, θα χρειαστούν και πάλι αναθεώρηση.

Η δουλειά με ασθενείς που υποφέρουν,

από προχωρημένα στάδια της νόσου, δεν απαιτεί απλώς *στοργική φροντίδα*, αλλά πρέπει επίσης να υπάρχει επιδέξια φροντίδα και συχνά θα παραστεί ανάγκη άμεσης λήψης αποφάσεων και ταχείας ενημέρωσης. Στην πράξη, είναι συχνά αδύνατο να ενημερώνονται όλοι για τα πάντα· αυτός ο αναγκαίος περιορισμός του αριθμού των ατόμων που συμμετέχουν κάθε φορά κάνει απαραίτητη την επίδειξη εμπιστοσύνης εκ μέρους κάποιων που, διαφορετικά, θα ένιωθαν απομονωμένοι.

Συγχρόνως η δουλειά αυτή απαιτεί αρκετό χρόνο και προσωπικό, ώστε να υπάρχουν αποτελεσματικές καθημερινές “μεταβιβάσεις”. Η επαρκής ενημέρωση στην αλλαγή βάρδιας θα πρέπει ν' αντιμετωπίζεται ως βασική προτεραιότητα. Για παράδειγμα, μετά από μια συνάντηση με την οικογένεια που πραγματοποιήθηκε στη διάρκεια της πρωινής βάρδιας, κανένας από το προσωπικό της νυχτερινής βάρδιας δεν θα πρέπει ν' αναλάβει τα καθήκοντά του χωρίς να έχει γνώση τού τι συνέβη. Την επόμενη ημέρα θα είναι πολύ αργά. Για λιγότερο επείγοντα θέματα, η πιο αποδοτική στιγμή πληροφόρησης είναι η εβδομαδιαία συνάντηση της διεπιστημονικής ομάδας. Όταν όλ' αυτά είναι σωστά οργανωμένα και εφαρμόζονται όπως πρέπει, το επίπεδο επικοινωνίας είναι εντυπωσιακά υψηλό και οι πηγές πληροφόρησης συχνά απρόσμενες. Μπορεί αυτός που θα προσφέρει τον κρίκο που λείπει σε μια προβληματική κατάσταση να είναι ο φυσιοθεραπευτής. Ίσως η εμπιστοσύνη που έχει αναπτυχθεί ανάμεσα στον ασθενή και τον φυσιοθεραπευτή να οφείλεται στο ότι ο γιατρός είναι ο γιατρός, οι αδελφές εργάζονται ανά δύο και οι κοινωνικοί λειτουργοί δεν φορούν στολές. Αυτό που ενθαρρύνει έναν ασθενή να μιλήσει είναι η ενώπιος ενωπίω συνάντησή μ' έναν αληθινό “επαγγελματία”.

Υπάρχουν κάποιες κατευθυντήριες γραμμές για τις διεπιστημονικές συναντήσεις που μπορεί να φανούν χρήσιμες: πρέπει να μαθευ-

τεί η κατάλληλη γλώσσα επικοινωνίας γι' αυτού του τύπου της συναντήσεις. Η επαγγελματική διάλεκτος είναι αντιπαραγωγική, ακόμη και όταν χρησιμοποιείται προς άλλους επαγγελματίες. Χρειάζεται ένα δωμάτιο που να είναι αρκετά άνετο, αρκετά ήσυχο και να έχει τη σωστή χωροθέτηση που διευκολύνει την επικοινωνία. Οι βομβητές, εφόσον αυτό είναι δυνατό, θα πρέπει να μένουν εκτός αυτού του χώρου. Σ' αυτές τις εβδομαδιαίες συναντήσεις οι ομάδες θα μάθουν σταδιακά περισσότερα για το ποιος είναι ο σωστός τρόπος διεξαγωγής τους, καθώς θα δοκιμάσουν τόσο επιτυχίες, όσο και αποτυχίες και θα διερευνήσουν τις λεπτομέρειες και το συγχρονισμό των προσωπικών αλληλεπιδράσεων με την ίδια προσοχή που μελετούν τις αντίστοιχες φαρμακολογικές.

Μια ακόμη ικανότητα που θα πρέπει να αποκτηθεί είναι αυτή της επικοινωνίας με συμβούλους επαγγελματίες. Η συζήτηση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων της περαιτέρω ενεργητικής θεραπείας μ' έναν ογκολόγο ή η παροχή συμβουλών σ' έναν γενικό γιατρό, σχετικά με τη φαρμακευτική αγωγή, δεν είναι πάντα άμεση και ειλικρινής. Με την εξάσκηση, και καθώς η κάθε πλευρά αρχίζει να γνωρίζει καλύτερα την άλλη, τα πράγματα γίνονται ευκολότερα. Το να μπει κανείς στον κόπο να συναντήσει τον άλλο στο δικό του/της χώρο ή να τον/την καλέσει να επισκεφτεί την κλινική ή τη μονάδα ανακουφιστικής θεραπείας μπορεί να μεταμορφώσει μια κατάσταση που, διαφορετικά, θα ήταν αμήχανη.

Άλλες δραστηριότητες της Ομάδας αποτελούν οι:

1. Επισκέψεις στους θαλάμους

Η επίσκεψη στον ασθενή θα πραγματοποιηθεί από εκείνον που, ανάλογα με την περίπτωση, είναι ο πιο διαθέσιμος και ο πλέον κατάλληλος. Για την ηρεμία του ασθενούς, ο αριθμός των ατόμων που θα βρεθούν γύρω α-

πό το κρεβάτι του δεν θα πρέπει να ξεπερνά τα τρία-τέσσερα. Συνήθως, ο ηγετικός ρόλος ανήκει στο γιατρό ενώ η προϊσταμένη και ο κοινωνικός λειτουργός αναλαμβάνουν το ρόλο του συνηγόρου του ασθενούς. Όταν γιατρός και ασθενής συζητούν, έχει μεγάλη σημασία οι υπόλοιποι να παρακολουθούν με προσοχή για να παρατηρούν τις αντιδράσεις και των δύο, να εξετάζουν το πόσο κατανοητά γίνονται αυτά που λέγονται και, όταν κριθεί αναγκαίο, να παρεμβαίνουν στη συζήτηση για να αποφευχθεί κάποια πιθανή αίσθηση ανισότητας μεταξύ των συζητητών εις βάρος του ασθενούς. Είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικό όταν καταλήξει ο ασθενής, ή ακόμη και κάποιο μέλος της οικογένειάς του, να πάρει κυρίαρχο ρόλο στη συζήτηση.

Οι παρατηρήσεις των μελών θα πρέπει να συζητηθούν μετά την ολοκλήρωση της επίσκεψης για την επιβεβαίωση ή τη μεταβολή των σχεδίων δράσης και για την καταγραφή, τέλος, των αποφάσεων.

Είναι επίσης αναγκαίο για τη λήψη μιας πλήρους εικόνας της κατάστασης του ασθενούς να πραγματοποιούνται και μεμονωμένες επισκέψεις στους θαλάμους από ένα μέλος της ομάδας κάθε φορά, γεγονός που θα επιτρέπει, από τη μια, το μέλος να εξετάσει τον ασθενή πιο εξονυχιστικά και, από την άλλη, τον ασθενή να μπορεί μιλήσει πιο προσωπικά. Φυσικά, το προσωπικό που είναι υπεύθυνο για τη συνεχιζόμενη διαχείριση του θαλάμου θα πρέπει να ενημερώνεται πλήρως για τις επισκέψεις αυτές.

2. Συναντήσεις με την οικογένεια

Η οικογένεια που αποτελεί και το άμεσο περιβάλλον του ασθενούς πρέπει να ενημερώνεται συνεχώς από την ομάδα.

Τα μέλη της ομάδας, είναι απαραίτητο, πριν τις συναντήσεις αυτές να συνεννοούνται για να ανασκοπήσουν τις αδυναμίες και τα ισχυρά

σημεία της οικογένειας, να καθορίσουν τους στόχους της συνάντησης και να προτείνουν μια προσωρινή ημερήσια διάταξη και βασικό σχέδιο. Αυτή η προετοιμασία βοηθάει την ομάδα να αντιμετωπίσει καλύτερα την τυχόν εξοργισμένη ή παραπονούμενη οικογένεια της οποίας η εικόνα είναι φυσικό να γεννάει κάποιο φόβο ή αμηχανία στα μέλη. Ιδιαίτερα, η εμπειρία των γιατρών στην αντιμετώπιση τέτοιων συναντήσεων είναι πολύ περιορισμένη, κυρίως όταν δεν τους προστατεύει η λευκή ποδιά ή το μεγάλο τους γραφείο.

Στις περιπτώσεις που οι ανησυχίες της οικογένειας δεν είναι ιατρικής φύσεως, αυτός που θα διευθύνει τη συζήτηση θα είναι, συνήθως, ο κοινωνικός λειτουργός ή το μέλος εκείνο της ομάδας που βρίσκεται πιο κοντά στην οικογένεια. Από τη μεριά της οικογένειας, όταν αναλάβει κάποιος το ρόλο του εκπροσώπου της συζήτησης, υπάρχει περίπτωση να είναι το νεαρότερο σε ηλικία άτομο, γιατί συνήθως μόνο αυτό έχει το κουράγιο να υποβάλλει ερωτήσεις που οι άλλοι δεν μπορούν.

Οι συναντήσεις αυτές ίσως αποτελούν την πλέον κατάλληλη περίπτωση για να προσεγγισθεί η διεπιστημονική ομάδα. Παρόλο που φαίνεται δυσχερής, έχει μεγάλη σημασία να τηρείται η καταγραφή αυτών των συναντήσεων, δίχως την παραβίαση του απορρήτου, προκειμένου τα μέλη που εξακολουθούν να παρέχουν φροντίδα στην οικογένεια να ενημερώνονται, ακόμη κι όταν δεν παρευρέθησαν για να γνωρίσουν τη νέα ζητήματα που μπορεί να ανέκυψαν.

3. Επισκέψεις κατ' οίκον

Τις περισσότερες φορές, μόνο ένα μέλος της ομάδας μπορεί να χρειαστεί να επισκεφθεί κατ' οίκον τον ασθενή. Το μέλος αυτό θα πρέπει να έχει συγκεντρώσει από τα άτομα που έχουν ασχοληθεί με τον ασθενή όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και να τις έχει κα-

ταγράψει σε μια μορφή καταλόγου, προκειμένου να διατηρηθεί μια συνέχεια στην ενημέρωση της ομάδας μεταξύ δύο επισκέψεων. Έτσι δημιουργείται η πλήρης εικόνα της κατάστασης του ασθενούς και επιτυγχάνεται καλύτερος χειρισμός των τρεχόντων προβλημάτων. Επίσης πρέπει να ληφθεί υπόψη το πόσο σημαντικοί είναι οι καλοί τρόποι απέναντι στον ασθενή, όπου κι αν πραγματοποιείται η επίσκεψη.

Θα πρέπει, εξάλλου, να γίνει κατανοητό από τον ασθενή, καθώς και από όλα τα μέλη της ομάδας, η μεγάλη σημασία της τήρησης του απορρήτου.

Οι επισκέψεις αξιολόγησης της πορείας του ασθενούς απαιτούν μεγάλη εμπειρία, ώστε να εντοπίζεται η πιθανή εξέλιξη και τα προβλήματα της νόσου. Η ανάληψη ευθύνης της αξιολόγησης μιας περίπτωσης ασθενούς απαιτεί ιδιαίτερες ικανότητες, κυρίως για την επίγνωση των ισχυρών σημείων και αδυναμιών που μπορεί να παρουσιάσει η ομάδα ή και το ίδρυμα που εκπροσωπούν.

Οποιαδήποτε ενέργεια σχετικά με τη φροντίδα ενός ασθενούς ή μιας οικογένειας, κατά την οποία αποδεικνύεται πως η ομάδα δεν είναι σε θέση να μεριμνήσει σωστά, θεωρείται ανεύθυνη.

4. Εκπαιδευτικό Έργο

Το εκπαιδευτικό έργο είναι μια ακόμη σημαντική λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας. Όσο ανεπιθύμητο φορτίο κι αν φαίνεται, στην πραγματικότητα αποκτά ενδιαφέρον ενώ μπορεί να αποτελέσει και ένα πρώτης τάξεως αντίδοτο στην κούραση της μάχης. Είναι πολύ λογικό να διδάσκει κανείς ποιοι είναι οι καλύτεροι τρόποι αξιοποίησης της ομάδας και των μελών της και τι υπάρχει διαθέσιμο. Η εμπειρία όμως είναι εκείνη που θα βοηθήσει κάποιον να ξεχωρίσει πότε είναι πραγματικά χρήσιμη και αποτελεσματική η

ανάμιξη της ομάδας και τότε είναι περιττή, ή αν χρειάζεται εκ μέρους της μόνο μια απλή ενημέρωση.

Η επιτυχία της διδασκαλίας των γνώσεων της κλινικής και ανακουφιστικής θεραπείας σε μη μέλη της ομάδας, θα εξασφαλιστεί μόνο όταν οι εκπαιδευόμενοι πιστέψουν στις ικανότητές τους και νιώσουν έτσι ότι μπορούν να αναλάβουν τους τόσο πολύπλευρους ρόλους. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως ο κατάλληλος έπαινος είναι πάντα ό,τι καλύτερο και αποτελεσματικό για την οικοδόμηση της αυτοπεποίθησης, σε αντίθεση με την καταστροφικότητα της επίπληξης, κυρίως της δημόσιας.

Τελειώνοντας το κεφάλαιο αυτό, θα πρέπει να είμαστε απόλυτα πεπεισμένοι για τη σπουδαιότητα του ρόλου της διεπιστημονικής ομάδας.

Η διεπιστημονική ομάδα οφείλει να κρίνει το πώς και το πότε είναι σωστό να ενσωματώνει την προσφορά διαφορετικών κλάδων και, γενικότερα, να βλέπει πέρα από τον εαυτό της.

Πολλοί παράγοντες παίζουν ρόλους ζωτικής σημασίας, όπως η εργασιοθεραπεία, άλλες σημαντικές θεραπευτικές μέθοδοι, οι εθελοντές και το διοικητικό προσωπικό.

Παρόλο που στην πράξη δεν έχει δοθεί, κατ' αρχήν, αρκετή φροντίδα στον προσεκτικό καθορισμό της ιδιαίτερης αποστολής της ομάδας, προκειμένου να ενσωματωθούν κατάλληλα, γίνεται πολύς λόγος για τη σπουδαιότητα της υποστηρικτικής συμμετοχής τους σ' αυτήν.

Δεν μπορεί κανείς να προσεγγίσει επιτυχώς την ομάδα δίχως ικανότητες επαγγελματικές και χωρίς να ασκηθεί στην εκμάθηση, στη φροντίδα, στη συνεργασία, στη διδασκαλία

και στην αξιολόγηση. Χρειάζεται να εμπνεύσει αρκετή εμπιστοσύνη και κατανόηση μεταξύ των εκπροσώπων διαφορετικών επαγγελμάτων, ώστε να δώσει στο κάθε μέλος το θάρρος να ακολουθήσει την κρίση του, όταν αυτό φαίνεται πως είναι αναγκαίο. Για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων κινδύνων και την επίλυση προβλημάτων που φαινομενικά είναι ανυπέρβλητα χρειάζεται η επίγνωση πως η ομάδα παρέχει ένα σταθερό υπόβαθρο για τέτοιες ενέργειες, όπως η ικανότητα θετικής προσέγγισης και αληθινής εφευρετικότητας.

Όπως και στην υπόλοιπη ζωή μας, η ομαδική εργασία δεν χαρακτηρίζεται πάντα από τάξη. Μπορεί όμως η ειλικρινής ανασκόπηση του έργου της από την ίδια την ομάδα καθώς εξελίσσεται, να έχει συνήθως ως αποτέλεσμα την απόκτηση ενός αισθήματος ικανοποίησης, παρά αποθάρρυνσης.

Η ομάδα χρειάζεται να αξιοποιεί τις ευκαιρίες για να επιβεβαιώσει τα επιτεύγματά της και ν' αναγνωρίσει την επιτυχή ολοκλήρωση τμημάτων της δουλειάς της, κερδίζοντας έτσι χρόνο, αφού δεν είναι δυνατόν να αναλαμβάνονται νέες υποχρεώσεις όταν υπάρχουν ήδη πάρα πολλές εκκρεμότητες.

Οι καλοί τρόποι μπορούν να διευκολύνουν την ομάδα να ξεπεράσει περιόδους παρεξηγήσεων, όπως επίσης και να επωφεληθεί από κρίσιμες καταστάσεις όταν, ακριβώς επειδή δεν κρατούνται επιφυλάξεις, συχνά γίνεται εφικτό το ακατόρθωτο.

Η σπουδαιότητα του κατάλληλου επαίνου και του σεβασμού ορισμένων λέξεων όπως: "Καλημέρα", "Ευχαριστώ" και κατά περιόδους: "Συγνώμη, είχα άδικο", είναι δύσκολο να υποτιμηθεί.